

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(Суми, 28 січня 2022 року)

Суми
Сумський державний університет
2022

6. Гринчишин Я., Гришук Т. Страхування життя як інноваційний продукт на страховому ринку України. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7438>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.84 (дата звернення 23.01.2022).
7. Ostrowska-Dankiewicz A. Consumer protection policy in the Polish life insurance market in the aspect of current legal regulations. *Investment Management and Financial Innovations*, (2019). № 16(4). С. 168–180.
8. «Гарант-Лайф» не дожила до виплат URL: <https://minfin.com.ua/2016/11/07/24690269/> (дата звернення 23.01.2022).
9. Кучеренко В., Данкевич Р., Тринчук В. (2018). Форми інтеграції банківського і страхового капіталу: монографія. Львів: Видавництво "Галичина-Прес", 2018, 284 с.
10. Ротова Т., Тринчук В. Культура страхування. *Страхова справа*. 2004. № 4. С. 28–30.
11. Єдинак Т., Гориславець П., Зелениця І., Тринчук В. Міжнародний досвід функціонування інституту фінансового омбудсмена. *Страхова справа*. 2018. № 2(70). С. 28–35.
12. Тринчук В., Гориславець П., Горбова Х., Зелениця І. Фінансовий омбудсмен і його роль у питаннях захисту прав споживачів на страховому ринку Польщі. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3(26). С. 268–280.
13. Ostrowska-Dankiewicz A. The Polish life insurance market in view of consumer protection issues. *Rozprawy Ubezpieczeniowe. Konsument na rynku usług finansowych*. 2017. № 25. S. 87–99.
14. Polinkevych O., Glonti V., Baranova V., Levchenko V., Yermoshenko A. Change of business models of Ukrainian insurance companies in the conditions of COVID-19. *Insurance Markets and Companies*. 2021. № 12(1). S. 83–98.

ІНВЕСТУВАННЯ ДЕРЖАВ В КОСМІЧНУ ГАЛУЗЬ В МЕЖАХ СТРАТЕГІЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Кошова С. П.

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика
ORCID ID: 0000-0002-7637-4311

Геополітичні інтереси завжди відігравали ключову роль при розробці та здійсненні космічних програм. Така ситуація зберігатиметься і в майбутньому. Як і в випадку з іншими високотехнологічними галузями, державні замовлення на дослідження, пов'язані з завданнями забезпечення національної безпеки будуть виступати головним джерелом інновацій, деяка частина яких в майбутньому зможе стати доступною для споживачів та комерційного сектору. Наука та дослідження космосу при державній підтримці також будуть важливим драйверами для низки наукових досліджень та розробок. Крім того, можливість здійснювати космічну діяльність є питанням престижу країни.

Уточнюються та переглядаються пріоритети національних та міжнародних космічних програм та проєктів, вдосконалюються методи їх пла-

нування та реалізації, розширюється нормативно-правова основа космічної діяльності, змінюється статус космічних програм – вони вже не користуються вищим політичним пріоритетом та не отримують значних асигнувань з державних бюджетів. Однак, усі ці об'єктивні умови не змінюють головної тенденції – світова космонавтика продовжує свій поступальний розвиток, а обсяг її вкладення у вирішення актуальних проблем, які стоять перед окремими державами та їх коаліціями в цілому, невпинно зростає, істотно підвищується роль міжнародного співробітництва щодо освоєння космосу. Космічна діяльність в світі – це динамічно розвиваючий процес, що об'єктивно проявляється в поступальному історичному розвитку цивілізації на Землі.

Світовий космічний ринок є значним сегментом світового ринку високих технологій. В кожній державі космічна галузь є однією з найбільш конкурентоспроможних, адже до її складу входить велика кількість високотехнологічних підприємств, які представляють державу на світовому ринку.

Космічні технології гарантують технологічні, військові, наукові, політичні та економічні переваги, підвищують ефективність розвідки забезпечують зв'язок та навігацію, охорону навколишнього середовища та моніторинг зміни клімату [1, с. 263]. Тому, беззаперечно, інвестування держав світу в розвиток космічної галузі є актуальним та важливим питанням для забезпечення ефективного розвитку даного високотехнологічного сегменту, який в глобалізаційних умовах здатен забезпечити передумови для довгострокового стратегічного зростання та технологічного лідерства.

На даний час розвиток світового космічного ринку охопив практично всі регіони світу. Вступ в космічну діяльність нових держав, розробка нових космічних програм, а в результаті й посилення конкуренції, стимулюють розвиток даної галузі, підвищуючи її комерційний потенціал, розвиваючи нові технології та відкриваючи нові сфери її застосування [1, с. 263]. Завдяки крупним інвестиціям, європейська космічна індустрія вже є однією з найбільш конкурентоспроможних в світі. Перспективна космічна програма Європейського Союзу передбачає нарощування інвестицій в космічну галузь та нові технології з метою подальшого забезпечення автономного доступу Європи в космос. За даними офіційних осіб Європейської Комісії, інвестиції ЄС в космос вже дають відчутні результати рівня для європейських громадян та підприємств. Більше 10 % ВВП ЄС вже пов'язано з космічною індустрією. Європейське космічне агентство (ЕКА) – це основний регулятор на космічному ринку Європи. Його місія полягає в управлінні розвитком космічної галузі Європи та гарантуванні того, що державні інвестиції забезпечуватимуть соціально-економічний ефект та національну безпеку [6].

Економіка та безпека Європи та її громадян в більшому ступені залежать від космічних коштів, які повинні бути захищені від руйнування. В рамках існуючих принципів та інституційних компетенцій Європейського Союзу Європа істотно покращить координацію між її оборонною та громадянською космічними програмами при збереженні відповідальності

за фінансування кінцевих користувачів. Показовим прикладом формування нової системи відносин між учасниками космічної діяльності є взаємодія під час створення європейської глобальної навігаційної системи Galileo. Основним стимулом для створення такої системи слугувало прагнення Європи до повної незалежності від можливостей Росії та США в секторі космічної навігації, яка на даний час є важливим інфраструктурним елементом забезпечення ефективності та безпеки транспортних перевезень, надання послуг широкому колу користувачів, а також забезпечення національної безпеки. На відміну від американської та російської систем, технічно подібну європейській передбачалось створювати за рахунок інвестицій приватного сектору, який згодом окупив би капіталовкладення за рахунок надання платних послуг споживачам.

Державні космічні програми в загальному обсязі космічної економіки в 2020 році, за оцінками Euroconsult, складають біля 70 млрд дол США. Для порівняння річний бюджет NASA – 22,6 млрд дол США [2]. Відповідно до звіту Euroconsult за державними космічними програмами в 2018 році витрати усіх держав світу на космічну діяльність склали 70,9 млрд дол США. Інвестиції в космічну діяльність зростають в середньому на 5,75 % щорічно після того, як в 2015 році було досягнуто мінімуму в 62,5 млрд дол США [2]. З 70,9 млрд дол США, що були витрачені на космічну діяльність в 2018 році, 63 % – на цивільні та наукові програми. Всього на них було витрачено 44,5 млрд дол США. Цивільні витрати – в тому числі наукові дослідження, розробка технологій та пілотовані польоти – були рушійною силою зростання за останні роки. Витрати були збільшені в США, Азії (за рахунок Китаю) та в регіону Близького Сходу та Африки (завдяки інвестиціям ОАЕ) [5].

Сукупний світовий оборонний космічний бюджет в 2018 році склав 25,4 млрд дол США, з них 19 млрд – США. При цьому за 2008–2018 рр. частка США в світових витратах на військовий космос зменшилась з 81 % до 72 %. Це відбулось в значній мірі завдяки активізації Китаю. Найбільша частка військового бюджету в космонавтиці – у Росії, складає 47 %, США – 46 %, Китай – 37 %, Об'єднане Королівство – 35 %, Японія – 34 %, Франція – 20 %. Порівняно з 2017 роком, інвестиції в військову космічну галузь зросли на 8,3 % [4, 6].

В 2018 році список країн світу з витрат на космічні програми виглядав наступним чином: бюджет ЄКА склав майже 6,5 млрд дол США. На 2021–2027 рр. планується виділити майже 18,5 млрд дол США. Китай не публікує свої витрати на космос, але експерти оцінюють їх у 3 млрд дол США в рік. Бюджет Французького космічного агентства склав 2,8 млрд дол США. Японія профінансувала свою стратегічну космічну програму на 1,389 млрд дол США. Бюджет Канадського космічного агентства на 2018–2019 рр. був встановлений в межах 264,6 млн дол США [4].

На даний час також відбувається якісне зростання у фінансуванні космічної діяльності за рахунок інвестицій приватного капіталу. Деяким країнам, наприклад Великобританії, Ірландії та Фінляндії вдається дося-

гнути значних об'ємів приватних інвестицій в космічну галузь на тлі порівняно невеликих бюджетних асигнувань.

Головною тенденцією сучасної космічної галузі є зацікавленість державних оборонних структур в участі у комерційних проектах щодо запуску супутникових угруповань, оскільки вони є ідеальним варіантом для реалізації космічних пріоритетів країни. Інвестиційна активність в космічній галузі останнім часом знаходиться на стабільно високому рівні: обсяг інвестицій в космічні стартапи в 2015 році склав 2,8 млрд дол США, 3 млрд дол США в 2016 році, 2,6 млрд дол США в 2017 році та 3,2 млрд дол США в 2018 році [3].

Важливо відзначити, що держави, які мають національну космічну стратегію та ракетно-космічну промисловість виходять на новий рівень розвитку. Космічна галузь займає особливе місце в військово-промисловому комплексі, стаючи все більш потужним стимулом та діючим інструментом зростання економічного, науково-технічного та військового потенціалів держав світу. Розвиток космічних технологій, в основі яких знаходяться високі, критично важливі переважно подвійні технології вносить значний вклад в забезпечення стратегічної стабільності та безпеки на всіх рівнях. Так, наприклад в Китаї, Індії та Японії прорив в космічній галузі є важливим чинником трансформації національних військово-промислових комплексів даних країн, що сприяє глибокій модернізації їх збройних сил та підвищенню військово-економічній потужності, створюючи нову ситуацію з точки зору регіональної та світової безпеки.

Саме космічна галузь є важливим чинником забезпечення національної безпеки, це безпосередньо сприяє вирішенню низки соціально-економічних та науково-технічних проблем, відіграє певну роль в забезпеченні інноваційного розвитку й міжнародного престижу держави. Сфера космічної діяльності пов'язана з широкомасштабними можливостями та значними економічними перевагами, застосування космічних засобів в розвинутих країнах вже можна розглядати як загальносвітову тенденцію.

Література:

1. Архипова Т. В. Мировые тренды в космической сфере и перспективы устойчивого развития космической отрасли. *Вестник Алтайской академии экономики и права*. 2020. № 10. С. 263–268.

2. European Space Policy Institute (2022). URL: <https://espi.or.at/publications/espi-public-reports> (дата звернення: 08.01.2022).

3. Start-Up Space: Updated on Investment in Commercial Space Ventures (2020).

URL: https://brycetek.com/reports/report-documents/Bryce_Start_Up_Space_2020.pdf (дата звернення: 08.01.2022).

4. Statista (2022). URL: <https://www.statista.com/> (дата звернення: 08.01.2022).

5. The Annual Compendium of Commercial Space Transportation (2018). URL: <https://www.faa.gov/> (дата звернення: 08.01.2022).

6. The European Space Agency (2022). URL: <https://www.esa.int/> (дата звернення: 08.01.2022).